

A.S. gegn Finnlandi

Dómur frá 28. september 2010

Mál nr. 40156/07

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

Sakamál. Sönnunargögn. Kynferðisbrot gegn barni.

1. Málsatvik

Kærandi, A.S., er finnskur ríkisborgari. Hann var ákærður og síðar sakfelldur fyrir kynferðislega misnotkun gagnvart fjögurra ára dreng. Fyrir Mannréttindadómstólnum snerist málið um rétt aðila til að koma að spurningum við vitnaleiðslur og halda með því uppi vörnum í máli.

Málsatvik voru þau að í janúar 2004 hafði móðir drengsins A samband við lögreglu þar sem hana grunaði að sonur sinn hefði verið misnotaður kynferðislega af kæranda sem var vinur fjölskyldunnar. Lögregla tók skýrslu af móðurinni samdægurs. Þann 26. febrúar sama ár var A yfirheyrður á barnaspítala að ósk lögreglu. Yfirheyrslunni, sem tekin var upp á myndband, stjórnaði sálfræðingur. Lögreglumaðurinn sem sá um rannsókn málsins og lækinn S, sem hafði sérhæft sig í barnageðlækningum, voru viðstaddir en þeir fylgdust með bak við spegilgler. Kærandi var ekki viðstaddur þegar viðtalið var tekið né hafði honum verið tilkynnt um rannsókn málsins. Tveir aðrir sálfræðingar framkvæmdu síðar sálfræðimat á drengnum auk þess sem hann gekkst undir lækniSSkoðun. Að mati sálfræðinganna var frásögn drengsins trúverðug auk þess sem breytingar á hegðun hans bentu til kynferðislegrar misnotkunar. Læknirinn S, sem hafði sinnt mest málum drengsins, tók þar að auki fram að frekari viðtöl og yfirheyrslur vegna meints brots gætu haft mjög slæm áhrif á andlega heilsu hans.

Þann 1. júlí 2004 var kærandi fyrst yfirheyrður með réttarstöðu sakbornings. Hann neitaði öllum sakargiftum. Þann 12. október sama ár var gefin út ákæra á hendur kæranda.

Kærandi var ósáttur við að hafa ekki fengið að bera upp spurningar við yfirheyrslu yfir drengnum. Hann mótmælti því þó ekki að myndbandsupptaka af viðtalinu yrði lögð fram sem sönnunargagn en taldi frásögn drengsins fjarstæðukennda og bera keim af því að vera fyrirfram æfð.

Eftir að málið var komið fyrir undirrétt og saksóknari búinn að flytja upphafsraðu sína bar kærandi því við að ekki væri hægt að nota myndbandsupptökuna sem sönnunargagn þar sem hann hefði ekki notið réttar til að leggja spurningar fyrir vitnið. Kærandi samþykkti þó að upptakan væri færð fyrir dóminn. Dómurinn komst að lokum að þeirri niðurstöðu að hvorki vitnisburður drengsins né önnur sönnunargögn staðfestu sekt kæranda og var hann því sýknaður.

Saksóknari áfrýjaði dóminum og var málið tekið fyrir af áfrýjunardómstóli í júní 2006. Saksóknari lagði fram myndbandsupptökuna sem sönnunargagn án mótmæla af hálfu kæranda. Kærandi hélt þó uppi mótmælum hvað varðaði það að hafa ekki fengið að bera fram spurningar við vitnaleiðsluna. Aðspurður hvaða spurningar hann hefði viljað bera upp við drenginn svaraði kærandi því að hann hefði viljað varpa ljósi á viss atriði í frásögn hans, hvort móðir drengsins hefði sagt honum frá viðtalinu fyrirfram og hvort hún hefði haft áhrif á vitnisburðinn. Dómurinn taldi að samkvæmt réttarfarslöggjöf landsins væri óheimilt að nota upptökuna sem sönnunargagn þar sem kærandi fékk ekki að bera upp spurningar. Hins vegar heimilaði dómurinn móður drengsins og læknum S að bera vitni varðandi viðtalið við drenginn sem þær höfðu báðar verið viðstaddir. Þann 22. ágúst 2006 var kærandi sakfelldur fyrir kynferðislega misnotkun og dæmdur til eins árs skilorðsbundinnar fangelsisvistar. Hæstiréttur Finnlands synjaði kæranda um heimild til að áfrýja dóminum þann 11. maí 2007.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að þar sem hann naut ekki réttar til að leggja fram spurningar við vitnaleiðslu yfir helsta vitninu í máli ákærvaldsins gegn honum og það sem fram kom í þeim vitnaleiðslum hefði verið helsti grundvöllur sakfellingar hans hefði verið brotið gegn rétti hans til réttlátrar málsmeðferðar samkvæmt 6. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Dómstóllinn áréttaði að það væri hvorki í sínum verkahring að ákvarða hvort ákveðin sönnunargögn, til að mynda sönnunargögn sem fengin væru á ólöglegan hátt samkvæmt landslögum, væru nothæf fyrir rétti né væri það hlutverk dómstólsins að segja til um sekt eða sakleysi kæranda. Fyrsta spurningin sem dómstólnum bar að svara var sú hvort málsmeðferðin í heild sinni hefði verið réttlát. Í því skyni varð að líta til þess hvort réttur aðila til að halda uppi vörnum hefði verið virtur, þá sérstaklega réttur hans til að bera bríður á áreiðanleika sönnunargagna og réttur hans til að mótmæla notkun þeirra. Þá varð einnig að taka tillit til gæða sönnunargagnanna, þ.e. hvort þær aðferðir sem notaðar voru við öflun þeirra hefðu rýrt áreiðanleika þeirra.

Dómurinn tók fram að sönnunargögn bæri yfirleitt að færa fram við munnlega málsmeðferð þar sem sakborningur væri viðstaddur og hefði færi á að koma að vörnum. Dómstóllinn benti þó á að þessi regla væri ekki algild, sérstaklega þegar um væri að ræða mál er vörðuðu kynferðislega misnotkun þar sem það gæti verið mjög íþyngjandi fyrir brotþola að rifja upp slíka atburði í viðurvist geranda, einkum ef börn ættu í hlut. Það væri þó vafalaus réttur sakbornings að fá að koma að spurningum til að leggja fyrir vitni. Að mati dómstólsins mætti sakfelling aðila því ekki byggjast eingöngu eða að mestu leyti á vitnisburði sem sakborningur fengi ekki tækifæri til að vefengja.

Kærandi hafði fullyrt að vitnisburður A hefði verið eina beina sönnunargagnin gegn honum. Við mat á þessari staðhæfingu kæranda leit dómstóllinn til þess að bæði undirréttur og áfrýjunardómstóll höfðu byggt niðurstöðu sína, að minnsta kosti að hluta, á upptökunni af vitnisburðinum. Líkt og kærandi benti á var vitnisburður móður drengsins og læknisins S aðeins óbein sönnunarfærsla þar sem þær höfðu ekki orðið vitni að hinni meintu misnotkun. Auk þess voru lögð fyrir dóminn læknisvottorð sem byggðust á læknis skoðun sem fór fram eftir að misnotkunin átti að hafa átt sér stað. Dómstóllinn féllst því á að upptakan af vitnisburði A hefði verið eina beina sönnunargagnin sem sakfelling kæranda hvíldi á.

Önnur spurning sem bar að svara, að mati dómstólsins, var hvort kærandi hefði gefið eftir rétt sinn til að bera upp spurningar við vitnið með því að samþykkja notkun upptökunnar fyrir réttinum. Dómstóllinn tók fram að ekkert í 6. gr. sáttmálans útilokaði að aðilar gæfu af fjálsum vilja eftir rétt sinn til réttlátrar málsmeðferðar. Til þess að slík eftirgjöf réttinda samrýmdist sáttmálanum yrði hún þó að vera ótvíræð og henni þyrftu að fylgja varnaglar í samræmi við þýðingu hennar fyrir málið. Dómstóllinn ítrekaði að áður en skorið væri úr um það hvort kærandi hefði gefið eftir mikilvægan rétt sinn, samkvæmt 6. gr. sáttmálans, þyrfti að sýna fram á að hann hefði séð fyrir afleiðingar þess. Eins og kærandi hafði sjálfur bent á heimilaði hann aðeins að upptakan yrði færð fram sem sönnunargagn eftir að ljóst var að móðir drengsins og læknirinn S myndu fá að bera vitni hvað varðaði innihald hennar og vitnaleiðslur yfir drengnum. Því var að mati dómstólsins ekki hægt að fullyrða á grundvelli samþykkis kæranda fyrir því að heimila notkun upptökunnar, að hann hafi beinlínis afsalað rétti sínum til þess að bera fram spurningar fyrir vitnið. Þvert á móti mótmælti kærandi því ætíð fyrir rétti að fá ekki að bera upp spurningar við vitnið og að meðferð í máli hans væri af þeirri ástæðu óréttlát. Dómstóllinn taldi því að kærandi hefði ekki við þessar kringumstæður ótvírætt afsalað sér rétti sínum til réttlátrar málsmeðferðar.

Það var því niðurstaða dómstólsins að brotið hefði verið gegn 1. mgr. 6. gr. sáttmálans með hliðsjón af 3. mgr. sömu greinar.

Í samræmi við 41. gr. sáttmálans voru kæranda dæmdar 3.500 evrur í skaðabætur og 6.388 evrur vegna málskostnaðar.

Einn dómari skilaði séráliti.